

ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ

УДК 911.5

Денисик Г.І., Воловик В.М., Кравцова І.В.

Історико-культурні ландшафти Печеро-Стрільчинецького ландшафтно-рекреаційного парку

Актуальність досліджень. Основу майбутнього рекреаційного освоєння Подільського Побужжя складають два ландшафтно-рекреаційні парки – Середньопобузький та Печеро-Стрільчинецький, розташовані в межах Побузької рекреаційної області Гнівансько-Ладижинського рекреаційного району [6].

Пізнавальне значення парків істотно зросте, якщо крім природних визначних пам'яток виділити об'єкти, які мають значну історико-культурну цінність. Наявність цих об'єктів дозволить розширити тематику пізнавальних маршрутів і привернути, таким чином, в парк новий контингент відвідувачів. Також має значення збереження в межах парку традиційних форм природокористування та устрою і побуту місцевого населення, що склалися історично.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження антропогенних змін природних компонентів і ландшафтних комплексів розпочаті географами Вінницького державного педагогічного університету. За цей час досліджені селитебні ландшафти [8], гірничопромислові [8], рекреаційні [6, 7], вивчаються лісові й водні антропогенні, дорожні та белігеративні ландшафти [8], етноландшафти [5]. У 2002 році географами Вінницького державного педагогічного університету видано колективну монографію «Середнє Побужжя», де розглядається досліджуваний регіон як у компонентному, так і в ландшафтному «розрізі» [20]. У 2005 році виконувалась науково-дослідна робота з обґрунтування створення регіонального ландшафтного парку «Середнє Побужжя», де Печеро-Стрільчинецький рекреаційно-ландшафтний парк переважно був віднесений до зони стаціонарної та нестаціонарної рекреації. У межах парку також були виділені господарська зона і перспективні об'єкти ПЗФ [10].

Постановка завдання. Дослідити особливості створення та функціонування історико-культурних ландшафтів Печеро-Сокілецького ландшафтно-рекреаційного парку, а саме садово-паркових.

Результати досліджень. Прекрасне поєднання природи і історії регіону мають такі антропогенні об'єкти як *парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва*. Сьогодні під охороною (в межах досліджуваної території) знаходяться 3 природно-заповідних об'єкти, два з яких – парки (пам'ятки садово-паркового мистецтва) розташовані у містечку Печера та селі Сокілець (табл. 1). Їх опис представлений у численних публікаціях [12, 13, 14, 16].

На окрему увагу заслуговує Печерський парк - спадщина господаря Дуки, який був закладений в 1682 році. До своїх нових хазяїв Свейковських, він був прямокутної видовженої форми, з численними липовими алеями. Ще й зараз тут можна зустріти дерева, які збереглися від ранніх насаджень. З 1842 року Печера стала власністю Потоцьких. Графиня Юзефіна Рудольфівна придбала маєток, потім передала синові Костянтину, нащадками якого був створений ландшафтний парк. У 18 сторіччі ширилась мода на пейзажні парки, й Потоцькі не рахувалися з коштами аби

Таблиця 1.

Природно-заповідний фонд ділянки «Печера-Сокілець» [17]

Тип фонду	Назва	Площа, га	Характеристика
Ландшафтний заказник місцевого значення	Прибузький	62,3	Заснований згідно рішення 13 сесії облради від 26.12.1997 р. Розташований вздовж р. Південний Буг в межах Печерської сільської Ради. Долина річки з окремими виходами гранітних порід на поверхню. В трав'яному покриві переважає рослинність: горицвіт, сон-трава, котячі лапки, конюшина біла.
Парк садово-паркового мистецтва місцевого значення	Печерський парк (рис. 1)	20,0	Заснований згідно Постанови колегії Держкомприроди з охорони природи № 49 від 17.12.1984. Розташований у с. Печера. Парк засновано в кінці XVII ст. На території зростає 60 видів і форм дерев та чагарників, які розташовані на корінних схилах р. Південний Буг, русло якої в районі паркової зони заповнене численними порогами. В парку збереглася алея 250-річних лип, а також будинок косяголу – пам'ятник архітектури.
Парк садово-паркового мистецтва місцевого значення	Сокілецький парк	26,0	Заснований згідно рішення Вінницького виконкому № 187 від 13.05.1964 р., № 335 від 22.06.1972. Розташований у с. Сокілець, парк заснований в кінці XVIII ст., розташований на мальовничих кам'янистих терасах та заплаві р. Південний Буг. У парку зростає понад 40 видів дерев і чагарників, в тому числі – ялина східна, сосна кримська.

Рис. 1. Печерський парк, корпус санаторію (с. Печера Тульчинського району)

переобладнати ландшафт за своїм смаком.

Правобережжя вздовж Південного Бугу було розбито на алеї, обсаджено липами, композиційно розростались ясени, бук, горіх. Площа парку розширилась за рахунок долини річки і лівого берегу у с. Сокільці. Сокілецький парк був заснований наприкінці XVII – на початку XVIII століть. Його сучасна площа складає 26 гектарів. До 1964 року він був складовою частиною Печерського парку, від

якого відділявся лише Південним Бугом В парку зростають найкрупніші в Україні екземпляри ялини східної. Є насадження сосни чорної, дубу звичайного, горобини, ялини колючої, липи, клену.

Натуральна місцева природа з нагромадженнями валунів, мальовничими урвищами та віковими деревами надавала нечасту можливість влаштувати романтичний „хаос”. А для того, щоб внести елементи романтизму, характерні для ландшафтного стилю планування території, до природного оточення, – переміщували валуни, створювали гроти та купальні. Для порушення симетрії, яка стала немодною, в регулярній частині парку підсадили нові дерева, але планування головних алеї збереглося. Включивши до парку річку, нові будівельники пробили вздовж схилу від палацу кам’яні сходи та прикрасили їх мармуровими статуями. Широку терасу біля палацу огорожувала балюстрада з вазами. Звідси відкривався мальовничий вид на Буг та простори за річкою. Сьогодні він закритий лісовим масивом [24].

Від брами до палацу вела 500-метрова алея, обсаджена чотирма рядами старих лип. Правою та лівою стороною були розташовані газони. Від головної алеї бічні відходили у різні сторони: одна – до стайні, друга – до мурованої каплиці [22].

У центральній частині Печерського парку розташовувалась двоповерхова будівля палацу палладіанської архітектури, яка з’єднувалася четвертними галереями з флігелями, створюючи курдонер (закрите подвір’я), відкритий у бік парадної алеї від брами. Головний фасад прикрашали портик та класичні, з фронтонами сандрики вікон другого поверху. Ліва прибудова використовувалась як оранжерея і зимовий город, права – як стайня для 30 їзових і верхових коней та манеж (рис. 2). Пізніше права

Рис. 2. Загальний вигляд палацу (1917 р.) [22]

частина була переобладнана під житлові покої [22]. Зараз, правий флігель та переходи до обох флігелів – відсутні.

У 1918 році приміщення маєтку згоріло. Палац в Печері був розібраний в 1927 році, каміння з нього було перевезено в Тульчин, де був побудований місцевий райком партії [23]. Від старої будівлі збереглося лише кілька господарських споруд 1912-1915 років побудови архітектора Я. Гойріха. З 1929 року територія маєтку перейшла у відання медиків. На фундаменті палацу було зведено приміщення, в якому розташовувались цивільні пацієнти. У 1935-36 роках відбулось відкриття колгоспного санаторію кліматотерапевтичного напрямку лікування [3]. Після війни на території садиби Потоцьких діяв госпіталь для реабілітації льотчиків радянських ВПС [24].

У печерському парку зберігся так званий останній архітектурний спалах минулих часів: стилізований під романтичну архітектуру мавзолей. Написи на цоколі зроблені польською: «Проектував Владислав Городецький», «будували Костянтин і

Яніна з Потоцьких, подружжя Потоцьких, 1904 рік». Оригінальні творчі прийоми В. Городецького знайшли свій розвиток в Печері. Мавзолей є каплицею, яка в плані має латинський хрест. Високі щипці з трьох боків піднімаються над абсолютно однаковими романськими порталами, з яких бічні обрамляють колись вітражні вікна, а західний – головний вхід. Східна сторона будівлі оформлена у вигляді апсиди. Під нею зроблено спуск в напівкруглу крипту. Широко використовуючи архітектурні стилі минулого, Городецький в той же час сміливо брав на озброєння нові будівельні матеріали та конструкції. У вузьких вікнах – стільникове наповнення з шестикутних склоблоків – білих, жовтогарячих, бузкових. Ідеально рівна кахельна підлога, масивні дубові двері, стіни, складені з рваного гранітного каменю, пісковик та бетон – велика кількість природних та штучних матеріалів було використано при спорудженні відносно невеликої будівлі [15].

Цікаві дубові двері мавзолею з накладними навісами оригінального малюнку. До дрібниць все продумано архітектором (навіть шляпки цвяхів – з орнаментом). В центрі крипти, де так і залишилися незаповненими ще кілька аркосолій, привертає увагу велика біломармурова плита. Довгі епітафії розміщені над двома різними гербами: хрест „Пилява” з латинським девізом „Щит протиставив щитам” – роду Потоцьких і „Тжаска” – турецький напівмісяць, оточений зверху і знизу двома мечами – роду Свейковських. Необхідно відмітити, що польська геральдика відрізняється від прийнятої в інших країнах середньовічної Європи. Геральдики в Польщі використовувалися спочатку в якості своєрідного знаку на прапорі регіонального військового загону, що виступав у похід, зібраного тим чи іншим феодалом. Знаки ці простого, чітко вгадуваного малюнку з часом стали приналежністю найбільш відомих родів [24].

Перед мавзолеєм – велика стилізована брама. Два пілони фланкують в'їзд. Всередині кожного зроблена невелика дзвіниця. Опори огорожі з решітки декоровані рельєфними хрестами на всю висоту, і сама решітка зроблена з великим смаком та майстерністю. Густі деревні насадження надають цьому куточку своєрідної привабливості. Напроти воріт – з другого боку від глухої кам'яної стіни – великий колишній господарський двір, збудований в 1912-1915 роках за проектом Яна Гойріха такими ж самими капітальними спорудами, як і млин в Соکیلці [15]. Зараз в ньому розташований римо-католицький костел св. Андрія Боболі.

Парк частково має регулярну структуру, частково ландшафтну. Перша – площинна, розташована перед палацом та по схилах, які спадають до Південного Бугу, друга – на крутому схилі річкової долини. Частина парку нерегулярного типу була розташована на гранітній кручі. По ній було прокладено стежку (рис. 3), яка переходила у сходи, декоровані скульптурами з білого мармуру, яка доходила до мурованого містка (до нашого часу не зберігся) і до русла Південного Бугу [22]. По середині схилу було створено ще одну невелику терасу з необробленого граніту.

Сучасна структура Печерського парку регулярного типу, про що свідчить правильний геометричний план, що в основному зберігся, і 250-літня чотирирядна липова алея, що веде від головних воріт до палацу. Вона є віссю симетрії й поділяє парк на дві рівні частини. Паралельно головній алеї по периметру парку було створено дві бічні – дворядні алеї з липи. Головна й бічна алеї перетинались іншими, перпендикулярними і (під кутом 45° у напрямку до р. Південний Буг). Перед головним фасадом палацу з боку ріки були великі квіткові партери з фонтанами і терасами, що вели до води. Грандіозна панорама Побужжя відкривалась віковим сосновим бором, що зберігся донині. Наприкінці XIX ст. парк був перероблений у ландшафтний, для чого між паралельно розміщеними старими насадженнями, були створені вільні групи

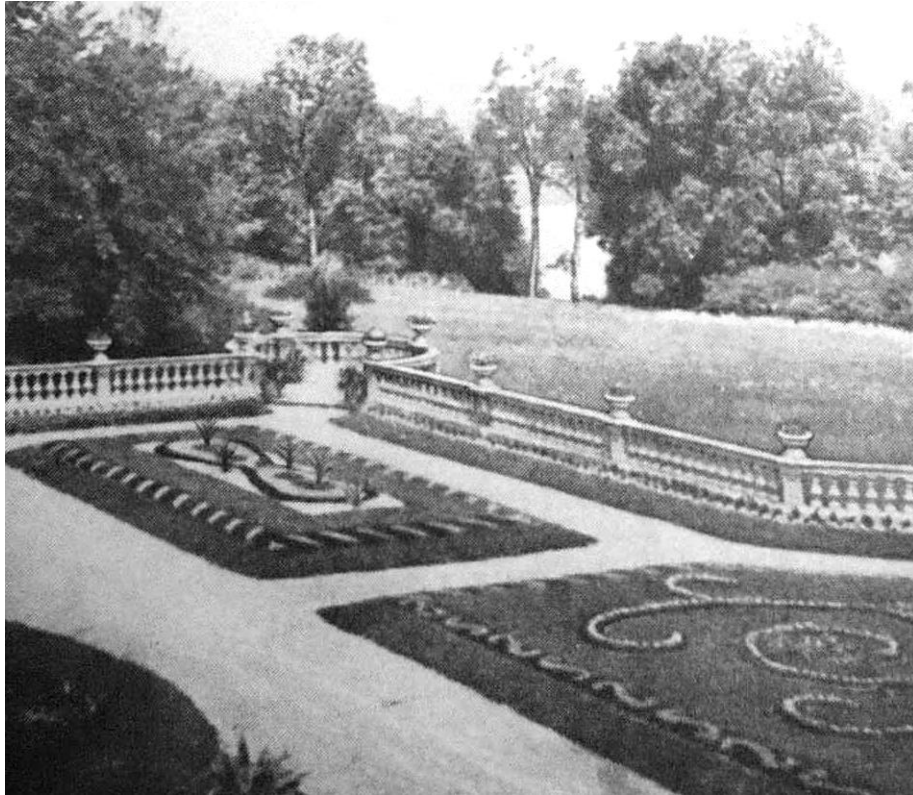

Рис. 3. Фрагмент нижньої тераси Печерського парку із загорожею (1914) [22]

дерев одного виду чи змішані [18].

В парку росте 60 видів деревних і кущових порід. Крім типових деревних порід Поділля зустрічаються модрина європейська, дуб червоний, сосна чорна, туя західна та інші. До наших днів збереглася 300-літня липова алея, алея вікового грабу, а також, споруда костьолу – державного пам'ятника архітектури XVII століття [19].

З величезних валунів, якими рясно всіяний берег, майстерно створені численні гірки, гроти та ніші. В одній із тихих заводей річки був викладений білим мармуром басейн для купання.

Серед чагарникових порід тут є цілі зарості по схилах берега із бузку, барбарису, спіреї, калини. Привертає увагу алеїнні насадження сосни чорної поблизу костьолу, бічна грабова алея та великий квітник перед будинком лікувального корпусу.

Історико-культурні об'єкти. Крім рекреаційних ландшафтів територія ландшафтно-рекреаційного парку (ділянка «Печера-Сокілець») насичена й історико-культурними об'єктами, до яких відносяться культурні об'єкти, пам'ятки історії та архітектури, археології, етнографічні особливості території, які спрямовані на задоволення потреб пізнавально-культурної рекреації.

Важливим етапом заселення досліджуваної території була епоха міді, представлена тут широко відомою Трипільською культурою (IV-III тисяч років до н.е.). Перша інформація про трипільське поселення надійшла від Ю.М. Січинського, який у 1880-1890-х роках досліджував старожитності Подільської губернії і склав археологічну карту (рис. 4).

Печера – поселення трипільської культури (борисівський тип).

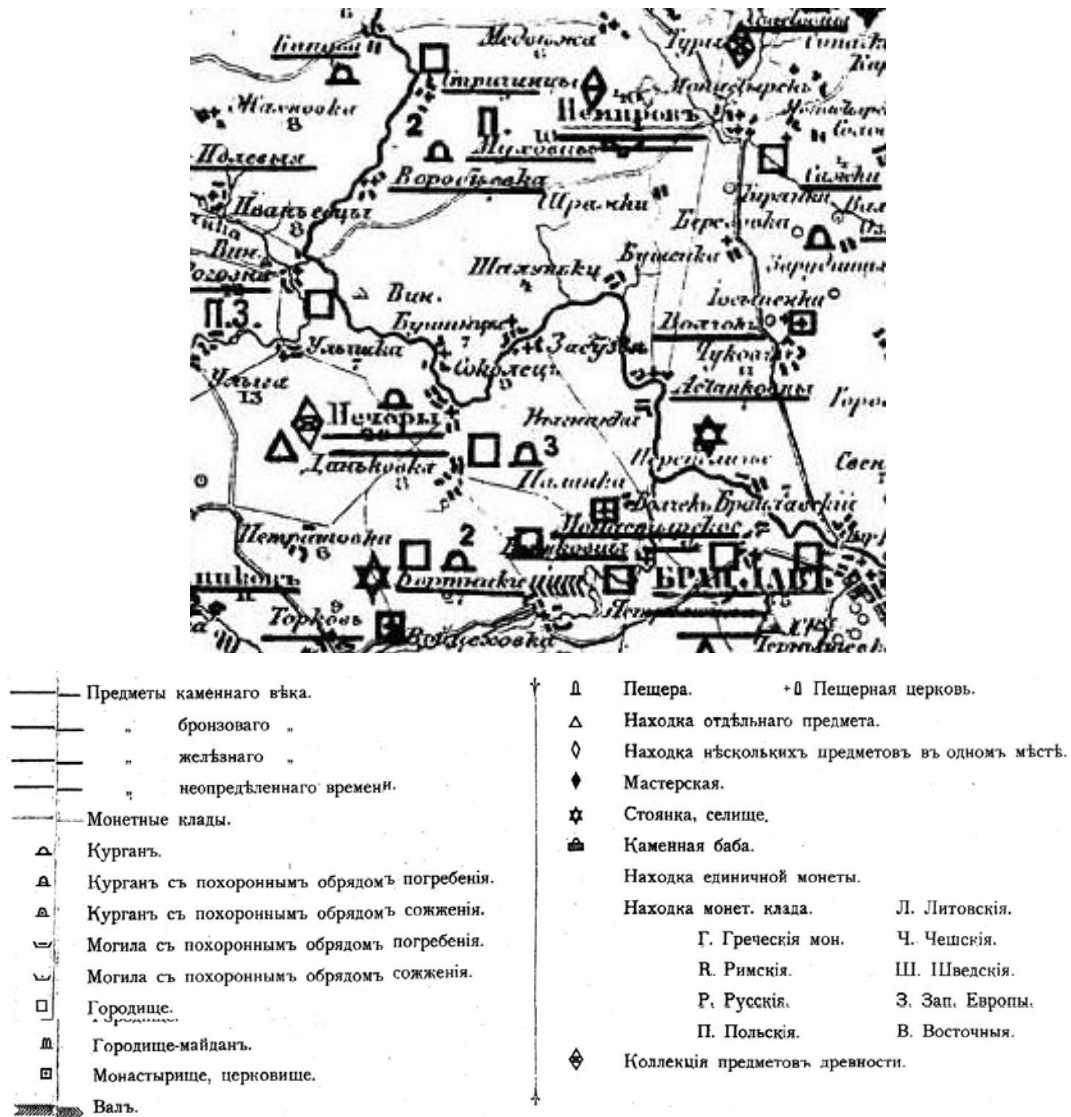

Рис. 4. Фрагмент археологічної карти Подільської губернії [21]

Розташоване в урочищі «Скала» (Замчисько) поблизу с. Печера Тульчинського району на правому березі Південного Бугу. Воно було відкрите у 1929 р. С.С. Гамченком та М.І. Макаровичем, обстежено під час геологічної розвідки (1936-1937 рр.) Ф.Е. Петрунем, Південноподільською експедицією під керівництвом М.І. Артамонова. Трипільські культурні шари пошкоджені пізнішими нашаруваннями. У верхньому шарі знайдено рештки наземного глинобитного будинку у вигляді скупчення обпаленої обмазки [11].

Загалом, ділянка ландшафтно-рекреаційного парку має багату археологічну спадщину, хоча більшість археологічних пам'яток була знищена в результаті господарської діяльності та несанкціонованих розкопок (табл. 2).

Пам'ятки архітектури. Печеро-Стрільчинецький ландшафтно-рекреаційний парк – історико-етнографічний регіон Поділля зі своєрідними природними та культурними умовами містобудування та формування міського архітектурного середовища. Містечка, розташовані в межах парку, здебільшого, формувалися по мірі заселення, а не на основі детального планування. Їхня структура залежала від роду

Таблиця 2.

Перелік пам'яток археології
(за матеріалами управління культури Вінницької області, 2004)

Адреса пам'ятки	Назва пам'ятки	Розмір	Час формування	Сучасний стан	Виростання
Немирівський район					
Сокілецька сільська рада					
с. Сокілець, 1 км на зх.	Поселення черняхівської культури	500х300 м	III–IV ст. н.е.	задовільний	–
с. Сокілець, 1 км на пн.	Слов'янське поселення	400х200	VI–IX ст. н.е.	задовільний	–
с. Сокілець, 1 км на пн. ур. „Могила”	Скіфський курган	В 1,5 м	VIII–IV ст. до н.е.	задовільний, розорюється	антропогенне
с. Гвоздів, 500 м на пн.	Неолітична стоянка	300х100 м	V–IV тис. до н.е.	задовільний	–
с. Олексіївка, 300 м на пд. зх.	Неолітична стоянка	200х100 м	V–IV тис. до н.е.	незадовільний, частково зруйноване	природне
Стрільчинецька сільська рада					
с. Стрільчинці, зх. ч-на села	Слов'янське поселення	400х50	VI–VII ст. н.е.	задовільний	–
с. Стрільчинці, пд.-зх. ч-на села	Слов'янське поселення	150х50	VI–VII ст. н.е.	задовільний	–
с. Стрільчинці, пд. околиця	Поселення черняхівської культури	1000х200 м	III–IV ст. н.е.	задовільний	–
Маловулизька сільська рада					
с. Мала Вулига, пн. околиця	Зарубинецьке поселення	300х200 м	II ст. до н.е. – II ст. н.е.	задовільний	
с. Мала Вулига, 1 км на пн.	Поселення черняхівської культури	300х100 м	III–IV ст. н.е.	задовільний	
с. Рогізна, зх. околиця	Поселення черняхівської культури		III–IV ст. н.е.	задовільний	
с. Рогізна, пд. околиця	Поселення трипільської культури	350х350 м	I пол. III тис. до н.е.	задовільний	
с. Рогізна, сх. околиця	Поселення трипільської культури	300х300 м	I пол. III тис. до н.е.	задовільний	
с. Рогізна, пд. околиця	Курган	В 2 м	Курган	задовільний, розорюється	
с. Рогізна, пд.-сх. околиця	Поселення передскіфського часу	300х150 м	VIII – поч. VII ст. до н.е.	задовільний	
с. Рогізна, 1 км на зх.	Поселення передскіфського часу	300х150 м	VIII – поч. VII ст. до н.е.	задовільний	
с. Рогізна, 1,5 км на пн.	Зарубинецьке поселення	400х150 м	II ст. до н.е. – II ст. н.е.	задовільний	
с. Рогізна, пн. околиця	Зарубинецьке поселення	350х100 м	II ст. до н.е. – II ст. н.е.	задовільний	
с. Рогізна, 1,5 км на зх.	Зарубинецьке поселення	300х100 м	II ст. до н.е. – II ст. н.е.	задовільний	
с. Рогізна, пд. околиця	Поселення черняхівської культури	400х100 м	III–IV ст. н.е.	задовільний	
с. Рогізна, сх. ч-на села	Поселення черняхівської культури	500х100 м	III–IV ст. н.е.	задовільний	
с. Рогізна, 1 км на сх.	Поселення передскіфського часу	300х100 м	VIII–VII ст. до н.е.	задовільний	
Тулчинський район					
Печерська сільська рада					
с. Печера, над р. Південний Буг	Неолітична стоянка	500х200 м	VII–IV тис. до н.е.	задовільний	–
с. Печера, сх. околиця	Поселення пізньотрипільської та передскіфської культур	300х100 м	III тис. до н.е., VIII–VII ст. до н.е.	задовільний	–
с. Печера, пн.-сх. ч-на села	Поселення трипільської культури	300х300 м	II пол. IV–поч. III тис. до н.е.	незадовільний, частково знищене гранітним кар'єром	техногенне
с. Печера, над р. Південний Буг	Поселення трипільської культури та середньовічне городище	150х160 м	IV–III тис. до н.е., XVII ст. н.е.	задовільний	–
с. Печера, пд.-зх. околиця	Поселення передскіфського часу	200х150 м	VIII–VII ст. до н.е.	задовільний	–
с. Печера, 2 км на пд., ур. „Кутлупанів яр”	Курганий могильник	300х150 м		задовільний	–
с. Печера, ур. „Могили”	Поселення черняхівської культури	200х450 м	III–IV ст. н.е.	задовільний	–
с. Печера, пн.-сх. околиця	Слов'янське поселення	250х100	VI–VII ст. н.е.	задовільний	–

занять жителів, що в певній мірі визначалось національним складом, який у більшості подільських міст був строкатим У їхній структурі відбилосся прагнення окремих національних груп до компактного поселення у визначених частинах селитебних ландшафтів.

Архітектура культових християнських споруд пов'язана з впливом Великого кордону, який проходив теренами України. До початку XIX ст. на Брацлавщині переважно йшло будівництво костьолів західного типу.

У XIX ст. в результаті двох невдалих польських повстань (1830-31 і 1863-64 років) проти панування Російської імперії католицькі монастирі були розпущені або перетворені в православні. Будівництво католицьких церковних споруд припиняється, а значного масштабу набуває будівництво православних церков (але не в традиційному українському стилі, а типових для малих містечок офіційно-невиразних, і архітектурно простих споруд).

Значної шкоди сакральній архітектурі було завдано в роки радянської влади, коли значна частина храмів була зруйнована або переобладнана під склади, клуби та інші приміщення господарського призначення. Тому до нашого часу не збереглося й половини тієї кількості церковних споруд, які були тут до 1917 р. (табл. 3) (окремі з них функціонують і сьогодні), а більшість з тих, що

Таблиця 3.

Сакральні споруди, які існували на території ділянки «Печера-Сокілець» до 1917 р.

Населений пункт	Назва храму	Рік заснування	Коментарі
Немирівський район			
Сокілець	Церква св.Михайла	1876	
Тульчинський район			
Печера	Каплиця (функціонує по сьогодні)	1904	Мавзолей є каплицею, що має в плані латинський хрест. Високі щипці з трьох сторін підіймаються над абсолютно однаковими романськими порталами, з яких бічні обрамляють колись вітражні вікна, а західний – головний вхід.
	Костел	1793	Каплиця діяла в 1850 р., приписана до костелу у Немирові. Д.В. Малаков про нього не згадує – напевно, не зберігся. На плані містечка (1862) теж не вказаний (авт.).
	Церква Різдва Богородиці (функціонує по сьогодні)	1764	Церква Різдва Богородиці – дерев'яна триверха. В 1838 р. прибудовано притвор з заходу (рис. 5). В 1865 р. проти західних дверей збудована кам'яна дзвіниця з фундаменту колишнього палацу над скелею. В 1869 р. з півдня прибудована ризниця. Новий іконостас 1888 р. – 4-ярусний. Сліди валів, ровів, в'їзних воріт легко вгадуються на вершині кручі, навислої над річкою. У 1764 році камінь палацу пішов на закладення фундаментів і огорожі дерев'яної церкви Різдва Богородиці, поставленої поряд із стародавнім городищем З часом гонтову покрівлю замінила залізна, а до західного і південного фасадів були прибудовані ампірні тамбури з напівколоннами і фронтонами (1838). Поряд з церквою, розташований хрест, висічений з цільного каменю [25].

залишилися – потребують капітального ремонту.

Гідротехнічні споруди. У 1926 році акціонерним товариством «Електрика» створено проект гідроелектростанції на 800 Квт [1] у с. Сокільці.

Рис. 5. Церква Різдва богородиці (с. Печера)

Гідроустановку розташували на відвідному каналі і оснастили трьома шлюзами для затримки води [2]. О. Бируля пише: «Гідростанція у м-ку Печарі (с. Сокілець) використовує греблю з кам'яного муру. Перепад води – близько 3,0-3,5 м. Одна турбіна біля 140 сил могутності працює на великий млин. На станції встановлено динамо, що її струм освітлює м-ко Печару та с. Сокоlecь ... Тепер запроектовано збудувати велику гідростанцію в місті Печарі на 600 сил» [1].

Добротною виглядала п'ятиповерхова будівля млина (роки забудови – 1894-1898) у с. Сокільці Немирівського району (рис. 6, 7). Солідні споруди

Рис. 6. Зруйнований млин, с. Сокілець

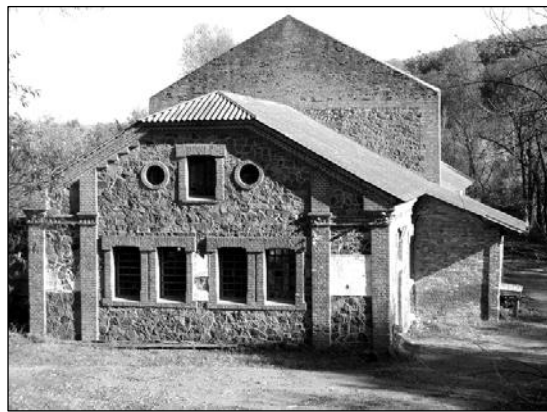

Рис. 7. Склад біля млину, с. Сокілець

промислового значення, відповідне оформлення вікон, потужні стіни – це характерне характерні ознаки будівель XIX століття. На фасаді табличка сповіщає, що будівля є пам'яткою архітектури і оберігається законом Це єдиний на Вінниччині млин, що використовував енергію вод Південного Бугу. У Сокілецькому млині стара техніка вражала більше, ніж могутні машини сучасного підприємства. Тут було чимало пристроїв, які використовувалися лише в XIX столітті.

Але за невідомих причин, у 1993 році млин згорів. Його реставрація не проводиться (рис. 7).

При *функціональному поділі* парку потрібно виділити наступні типи рекреаційних ландшафтів. *Відпочинковий тип*. Площі, які мають необхідні умови для відпочинку займають понад 80% території досліджуваного регіону. Цей показник впливає з оцінки відпочинкового потенціалу і включає в себе:

- території з особливо корисними біокліматичними умовами, що становлять близько 10 % (від загальної площі); до них відноситься долина р. Південний Буг (на ділянці сіл Воробіївка-Стрільчинці, Печера-Сокілець);
- території з корисними біокліматичними умовами (у літній період) – до 60% площі парку (лісові дачі схилових та надзаплавно-терасових місцевостей (села Печера-Сокілець));
- території з водними (натуральними та антропогенними) ландшафтними комплексами, придатними до всіх форм водного спорту та купання – 2%, і близько 1,5% – придатні для веслування на байдарках і каное та купання у літній період.

Лікувальний тип. Основою для розвитку даного типу рекреаційних ландшафтів є лікувальні властивості клімату. Унікальні ландшафтні комплекси, разом зі специфічними лікувальними властивостями клімату, дають підставу для створення кліматотерапевтичних курортів з лікувальною спеціалізацією «легеневий і кістковий туберкульоз» у межах ландшафтно-рекреаційного парку.

Приєднання Немирова до ландшафтного парку може бути досить вигідним як у географічному, так і матеріальному відношенні. Немирівський рекреаційний вузол, хоча й не має прямого відношення до долини р. Південного Бугу, але є досить перспективним для розвитку стаціонарної рекреації. У такому випадку можливе злиття Печеро-Сокілецького та Немирівського рекреаційних вузлів: на базі гідромінеральних, аквальних, мікрокліматичних, садово-паркових та величезної кількості історико-культурних пам'яток.

Ландшафтний потенціал парку, до якого відносяться характерне поєднання ландшафтних комплексів, національних парків, резерватів, архітектурно-історичних та природних пам'яток. Багате природне середовище ділянки Печеро-Стрільчинецького ландшафтно-рекреаційного парку має потужний ландшафтний потенціал. Різноманітність геологічної будови, форм земної поверхні, цікавий рослинний світ та своєрідні ландшафтні комплекси дають можливість суттєво доповнити рекреаційні території новими об'єктами відпочинку, туризму тощо.

Висновки. 1. Рекреаційний потенціал Печеро-Стрільчинецького ландшафтно-рекреаційного парку можна визначити як високий. Тут існують всі передумови для розвитку рекреаційної діяльності: природні, історико-культурні, біокліматичні, пейзажно-естетичні тощо. Це дозволяє рекомендувати територію парку для проведення пізнавального, культурно-пізнавального, оздоровчого відпочинку, занять аматорськими промислами.

1. Основними критеріями оптимізованості парку є: збереження існуючого пріоритетного напрямку використання території при збільшенні режиму охорони окремих ділянок; збереження композиційного замислу та історичної цілісності території; збереження та відновлення сформованих ландшафтно-архітектурних особливостей парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва; доцільне територіальне співвідношення функціональних зон.

1. Бируля О. Ріка Бог та її сточище. Матеріали до гідрології ріки та використання її енергії. – Вінниця, 1928. – С. 20-21, 37, 74. 2. Вінницький обласний архів. – Ф № Р-968. – Оп.

№1. – Од. зб. № 2. – Л. 59-65. 3. Вінницький обласний архів. – Ф № Р-2700. – Оп. № 1. – Од. зб. №5. – Л. 277. 4. Вінницький обласний архів. – Ф № 896. – Оп. № 1. – Од. зб. №105. 5. Воловик В.М. Ландшафтна структура “штетлів” Поділля // Наук. зап. Вінницького держ. пед. ун-ту. Серія: Географія. – Вінниця, 2003. – Вип.5. – С. 48-56. 6. Воловик В.М. Районування рекреаційних ландшафтів Вінницької області // Наук. зап. Тернопільського держ. пед. у-ту. – Серія: Географія. – Тернопіль, 2001. – Вип. 2. – С. 53-55. 7. Воловик В.М. Рекреаційні ландшафти // Середнє Побужжя. – Вінниця: Гіпаніс, 2002. – С. 216-234. 8. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України. – Вінниця: Арбат, 1998. – 289 с. 9. Денисик Г.І., Любченко В.Є. Подільське Побужжя. – Вінниця: ЕкоБізнесЦентр, 1999. – С. 30-31, 85-87. 10. Звіт з науково-дослідної роботи «Виготовлення наукового обґрунтування на створення регіонального ландшафтного парку «Середнє Побужжя». – Вінниця, 2005. – 113 с. 11. Енциклопедія Трипільської цивілізації. – К., 2004. – В 2-х т. – Т. 2. – С. 412-413. 12. Капустян В.В. Парки: минуле, сучасний стан і проблеми реконструкції // Хроніка-2000. – 2001. – Вип. 41/42. – С. 5. 13. Липа О.Л. Визначні сади і парки України та їх охорона. – К., 1960. – С. 33-34. 14. Липа О.Л., Федоренко А.П. Заповідники та пам'ятки природи України. Реєстр-довідник. – К.: Урожай, 1969. – С. 27, 28, 31. 15. Малаков Д.В. По Брацлавщині (от Винницы до Тульчина). – М: Искусство, 1982. – С. 112-125. 16. Малікова Л. Забуті парки Вінниччини // Подільська старовина: Науковий збірник. До 85-річчя з часу заснування Вінницького обласного краєзнавчого музею. – Вінниця, 2003. – С. 180. 17. Реєстр природно-заповідного фонду Вінницької області. – Вінниця, 2005. – С. 32, 42, 43. 18. Родічкін І., Родічкіна О. Сад і культура України // Український культурологічний альманах. – К.: Хроніка-2000, 2001. – №41-42. – С. 65-66. 19. Рубцов П.І. Старовинні парки Вінницької області. – Праці Ботанічного саду Академії наук УРСР. – Т.6. – 1959. – С. 106-113. 20. Середнє Побужжя. – Вінниця: Гіпаніс, 2002. – 280 с. 21. Сецинский Е. Археологическая карта Подольской губернии. 22. Aftanazi Roman. Dzieje rezydencji ns dawnych kresach Rzeczypospolitej. – Т. 10. Wojewódstwo bractawskie. – Wrocław, 1996. – S. 258-284. 23. <http://mskifa.narod.ru/pechera.html>. 24. <http://www.castles.com.ua/pechera.html>. 25. <http://derev.org.ua/vinn/pechera.htm>.

The features of functioning and development of historical-cultural landscapes of Pechero-Stilchineckyj of landscape recreational park are investigated in the article, including the landscapes of parks and gardens. From The point of wiew of history and geography the process of forming of the landscapes of this type within the limits the territory of investigation was analysed.